

Otec Miloš Kolovratník: „Pri slávení liturgie sa dotýkame toho, čo je nám zatiaľ skryté“

15. februára 2022 ✚ Cirkev Kultúra ✚ Rozhovory

Písmeno býva metafyzickým zrkadlom myšlienky. Prvý znak arménskej abecedy označuje Boha Otca, prameň všetkého dobra, kým posledná arménska litera odkazuje na Krista, zavŕšiteľa dejín, ktorý korunuje čas.

Štyridsať minút cesty od Jerevanu stojí od roku 2005 gigantický pamätník arménskej abecedy. Tvorí ho tridsaťdeväť sôch jednotlivých znakov umocnených fantáziou architekta Torosyana. Otec arménskej abecedy svätý Mesrop Maštoc si v 5. storočí prial vtlačiť do svojho grafického systému pečať viery.

Viera, pokora, nadšenie pre pestrosť rôznych liturgických tradícií na križovatke Východu a Západu, ale aj láska k starým knižným pokladom sú pre rímskokatolíckeho kňaza Miloša Kolovratníka ovocím na strome ľudskosti.

Päťdesiatsedemročný páter v súčasnosti pôsobí vo farnosti Česká Třebová v Královohradeckej diecéze a za kňaza bol vysvätený v roku 1993. Popri aktívnej pastorácii je správcom antikvariátu, ktorý ho spojil s mnohými ľudskými osudmi.

V rozhovore s našou redaktorkou Luciou Laudoniou si otec Miloš zaspomína na svoje dojmy z arménskej liturgie, odhalí oponu orientálneho egyptského kresťanstva a prezradí nám, kedy sa ho dotkol Boží prst a realita zázraku.

Zdroj: archív o. Miloša Kolovratníka

Tajuplné Arménsko prijalo Kristovu blahozvesť ešte pred Milánskym ediktom, no členovia starobylej arménskej cirkvi po Chalcedónskom koncile najmä z politických dôvodov prerušili spoločenstvo s byzantským cisárom. Časť Arménov neskôr prijala jednotu s pápežom, a tým *consequenter* aj chalcedónsku kristológiu. Máte osobnú skúsenosť s arménskou liturgiou? Čo na Vás najviac zapôsobilo?

V roku 2015 som mal príležitosť navštíviť Jeruzalem. Vtedy sa mi splnilo pranie a mohol som byť prítomný na arménskej liturgii v kostole svätého Jakuba v arménskej štvrti Jeruzalema.

I napriek tomu, že v kostole nás bolo len asi do pätnásť ľudí (veriaci z Betlehema nemohli v ten deň prísť), chrám bol plný nádherného spevu. Myslím si, že spevnosť je znakom východných liturgií. My rímskokatolícki kresťania sa častokrát skrývame za melódiu organu a málo spievame.

Tá arménska liturgia bola a je samozrejme zaujímavá aj mnohými inými prvkami, ktoré my rímski katolíci máme inak. Kňaz stojí pri eucharistickej modlitbe pred oltárom vyzutý z topánok na vankúšiku, víno sa nezmiešava s vodou a iné.

Namiesto gréckeho *Kyrie eleison* sa z arménskych hrdiel nesie *Der voghormia*. Arméni tiež oddávna používajú nekvasený eucharistický chlieb, čo harmonizuje so stredovekou rímskou praxou. Zvláštnosťou arménskeho rítu je monumentálna oltárna opona, ktorá v prvom miléniu kresťanstva nebola cudzia ani západnému ekleziálnemu prostrediu. V Nemecku sa dnes teší popularite takzvaná pôstna opona, ktorá je vzdialenou príbuznou tej arménskej. Aký je Váš názor na prítomnosť oltárnych opôn v rôznych liturgických tradíciách?

Minulý týždeň som cestou z Anselmiana, jednej z rímskych univerzít, ktorá je zameraná predovšetkým na štúdium liturgie, mohol navštíviť malebný kostolík Santa Maria in Cosmedin pod Aventínom. Vnútri okrem iného môžeme vidieť, že na začiatku chrámovej lode je prepážka a dve vyvýšené miesta, odkiaľ sa pri bohoslužbe predčítalo zo Svätého písma smerom k Východu (dobrodružnou výpravou za oltárnymi bariérami a ich významom v prostredí archaického západného kresťanstva je článok *Latinské „ikonostasy“? Pergula a lektórium ako most k Bohu* a jeho *druhá časť*, pozn. redakcie).

Rôzne liturgie pracovali so symbolickým oddelením lode a presbytéria sebe vlastným spôsobom. Pre byzantskú liturgiu sú typické častokrát aj viacstupňové ikonostasy, pre arménsku liturgiu sú to opony, závesy (symbolicky sa dotknúť starodávnych oltárnych opôn môžeme napríklad v článku *Katapetazma – byzantská oltárna opona a jej latinské sestry*, pozn. redakcie). V každom prípade by sa nemali vnímať ako stena. Pre ich pochopenie je dôležitá symbolika chrámovej lode ako miesta pozemského a priestoru presbytéria ako toho Božieho.

Pri slávení liturgie sa dotýkame toho, čo je nám teraz ešte skryté, ale jedného dňa to budeme sláviť u Boha. Súčasná rímskokatolícka liturgia sa vrátila k najranejšiemu spôsobu slávania, teda ešte pred tieto mriežky a opony.

“Pre tých, čo sedia v zadných laviciach.” Takto vtipne okomentoval otec Miloš Kolovratník svoju podobizeň.

Zdroj: archív o. M. Kolovratníka

Kopti radi zobrazujú kríže v podobe nebeských kľúčov, Arméni vzdávajú poctu nástroju našej spásy v podobe ornamentálnych *chačkarov* v kamenných stélach. Na Slovensku stoja dva arménske kríže: jeden nájdeme pri Dunaji v bratislavskej Petržalke a druhý sa týči pri pravoslávnom chráme v Košiciach. Zaujali Vás zobrazenia kríža východných kresťanov? V čom vidíte ich symboliku a význam?

Veľmi ma oslovilo, že Kopti majú na zápästí na ruke vytetovaný kríž. Pokiaľ Písmo vraví, že nám je skrze Ducha Svätého do duše vtlačené nezmazateľné znamenie, že patríme Bohu, tak Kopti majú toto znamenie nezmazateľne vytetované na ruke. V prostredí Egypta, kde sú Kopti častokrát utláčanou minoritou, ide o veľké svedectvo. A ja, ktorý nemám rád tetovanie, ho v tomto prípade musím obdivovať.

Tetovanie kríža u Koptov nemá nič spoločné s modernou a perverznou tetovacou módou, ktorá má blízko k okultizmu či satanizmu. Koptské tetovanie sa zrodilo v dobách prenasledovania egyptských kresťanov. Po invázii moslimov do krajiny faraónov boli vystavení najkrutejším represáliám a Damoklov meč smrti nad nimi visí aj dnes. Jedna z koptských legend hovorí, že rodičia museli tetovať kríž na zápästia svojim synom, aby v deň, keď ich vláda proti ich vôli odviečie do armády a násilím obráti na Mohamedovu vieru, nezabudli na Krista a svoju identitu. Koptské tetovanie preto nie je ozdobou, ale najmä identifikačným znakom podobným praxi Európanov nosiť na krku prívesok s krížom. Rovnakým majákom pravdy sú tiež kríže etiópskych kresťanov...

U nás v kaplnke máme blízko svätostánku etiópský kríž. Zachoval sa po jednom z etiópskych detí, ktoré zomrelo kvôli svojej kresťanskej viere. Počas prípravy detí na prvé sväté prijímanie tento kríž putuje farnosťou a deti si ho požičiavajú na pár dní domov, aby sa v jeho blízkosti modlili a prosili o vieru a statočnosť.

Český kňaz Josef Mádle putoval v roku 1925 k Čiernemu moru a do Konštantínopola, no dostal sa aj do Palestíny a ďalekého Egypta. Súčasťou cestopisnej knihy českého pátra *Orientem* sú aj cenné liturgické observácie. Z transcendentálneho hľadiska je sama liturgia mystickou púťou... Ktoré osobnosti Vás ovplyvnili na Vašej osobnej púti?

Pred rokmi som sa zoznámil s režisérom Jánom Šudom, ktorý u nás natáčal film o kníhviazačovi Jiřím Foglovi, ktorý vtedy viazal kópiu slávneho kódexu *Gigas*. Medzi mnou a pánom režisérom vzniklo priateľstvo a ja som ho mohol po rokoch vyspovedať, a tak zmieriť s Bohom a s Cirkvou.

On hovorieval: „*Mám rád kňazov, ktorí majú nejaký presah a ovládajú ešte aj čosi iné, nielen teológiu.*“ V tomto zmysle mám i ja rád kňazov, ktorí majú „presah“ a dokážu skĺbiť kňazstvo s ďalším vedným odborom. A tak obdivujem nielen Mádla, ale trebárs aj Aloisa Musila, Josefa Cibulku, Bedu Dudíka, no napríklad aj jezuitov, po ktorých sú pomenované niektoré krátery na Mesiaci alebo jezuitu Jiřího Josefa Kamela, po ktorom dostali meno kamélie.

Nedávno som navštívil svojho kamaráta kňaza, ktorému počas pandémie vyšli tri odborné knihy o paramentoch (liturgický a paraliturgický odev klerikov a textílie používané v kresťanskom kulte, pozn. redakcie). Kňazstvo neznamená zavrieť oči a zaprieť svoju odbornosť. Takže, môj pohľad je otvorený najmä do budúcnosti a teším sa, čo mi bude ešte dané objaviť a koho na svojich cestách ešte stretnem.

Páter sa modlieva ruženec za politikov.

Zdroj: www.stockvault.net

Mňa zaujalo stretnutie s etiópskym ružencom. Na modlitebnom remienku podobnom *komboskini* u Grékov sa opakuje päť slov: *sador, alador, danat, adera, rodas*. Etiópska cirkev v nich vidí mystické mená piatich Kristových rán, oku latinistu však neunikne, že tieto slová sa podobajú na známu inskripciu z pompejského štvorcového palindrómu *sator arepo tenet opera rotas*. To dáva etiópskej modlitebnej praxi zaujímavý rozmer. Aký máte vzťah k modlitbe svätého ruženca a čo podľa Vás spája dominikánsky ruženec s kresťanským Východom?

Raz k nám študentom teológie prišiel profesor morálnej teológie a kňaz Jiří Skoblík a na naše prekvapenie nám povedal toto: „*Vzhľadom na môj vek mi modlitba ruženca ide už o čosi lepšie.*“ A tým niektorých z nás, študentov teológie, vlastne „oslobodil“. Veď modlitba sa nám počas nášho života mení a vekom aj zjednodušuje.

Raz mesačne sa modlím svoj ruženec za politikov s tajomstvami, ktoré som si sám vytvoril. Podľa mňa adorácia, ruženec a modlitba v rôznych jazykoch majú k sebe veľmi blízko. V popredí je modlitba srdca, ktorá prebýva v blízkosti milovaného. A v tom sme si ako kresťania zajedno.

„Srdcom“ ruženca je repetícia, ktorá je východnej duši obzvlášť drahá. Pre orientálne kresťanstvo, či už je reč o byzantskej, sýrskej alebo koptskej kultúre, je typická úcta k ikonám. Ikona je oveľa viac, než malba alebo fotografia. Prirovnanie k Biblii *pauperum* alebo k oknu do neba sa v súvislosti s ikonopisom používa často, pre mňa však ikona predstavuje, okrem iného, hudbu vo farbách. Aj ikona, aj sakrálna hudba spoločne vychádzajú z princípu harmónie. Prihovárajú sa ikony aj Vám?

V roku 1994 som mohol navštíviť Bielorusko a vypočuť si v blízkosti ikony príbeh ženy, ktorá postupne strácala schopnosť chodiť. Na toaletu chodila po štyroch... Raz v modlitbe pred ikonou Krista strávila celú noc. Ráno bol strieborný rám ikony celý sčernetý. Kristus vzal na seba chorobu tejto ženy a ona od tej doby opäť chodí.

Na Slovensku rastie úcta k divotvorcovi svätému Šarbelovi, maronitskému mníchovi a mystikovi z Blízkeho východu. Máte aj Vy oblúbeného východného svätca, ktorý vstúpil do Vášho života?

Bol to a je svätý Mikuláš. Pri svojom pobyte v Bielorusku som ho mohol spoznať na vlastnej koži ako svätca, ktorý robí zázraky. A následne aj ako toho, ktorý sa dokáže pripomenúť, keď nedodržíme sľub daný Bohu. Sú to dosť osobné veci, preto hovorím len v náznakoch...

Východ je kolískou kresťanstva - mne však aj knihy evokujú kolísku. Dieťaťom, ktoré odpočíva v kolíske kníh, je slovo. Ku knihám máte ako správca antikvariátu blízko. Viem, že generalizovať nebýva ľahké a najvzácnejšou knihou nemusí byť nevyhnutne tá najstaršia alebo najdrahšia... Ktoré duchovné knihy okrem Svätého písma kralujú vo Vašich spomienkach? Držali ste vďaka antikvariátu v rukách nejakú raritu?

Pred mnohými rokmi som na jeden deň držal v rukách vzácnu Bibliu zo 16. storočia a večer mi prišla sms správa od jednej maminky, matky niekoľkých detí, že má rakovinu. Bolo to bolestné pripomenutie, že moje srdce i napriek všetkej náklonnosti ku knihám a umeniu musí byť zamerané na Boha a jeho ľud.

Z tohoto pohľadu vnímam ako cenné všetky stretnutia, ktoré ma spojili s rôznymi ľuďmi. Za vzácnosť považujem primičný obrázok umučeného kňaza Josefa Toufara umiestnený na mojom stole. V jeho svätorečení sa už začalo konať.

V Cirkvi nesieme veľkú zodpovednosť za zverené kultúrne hodnoty, ale nesmieme zabúdať, čo je skutočný cieľ nášho kresťanského života.

Románska rotunda svätej Kataríny si pamätá besný dupot husitských koní.

Zdroj: archív o. M. Kolovratníka

Dočítala som sa, že výťažok z predaja kníh putuje na obnovu domu pri románskej rotunde v Českej Třebovej, jedinej svojho druhu v diecéze Hradec Králové. Prezradte nám niečo o histórii tejto pamiatky.

Rotunda svätej Kataríny Alexandrijskej potrebovala zázemie, a preto bol zriadený aj ten náš „Antikvariát u kostelíčku“, aby jeho výťažok pomohol v rekonštrukcii domu v blízkosti rotundy.

Rotunda s mnohými neskoršími úpravami pochádza z 13. storočia. Ako jediná v širokom okolí prežila obrazoborecké ničenie kostolov počas husitských vojen, ktorému padla za obeť aj trojlodová premonštrátska bazilika v susednom Litomyšli. Areál okolo rotundy je ostrovčekom ticha nad naším mestom a priam vyzýva na návštevu. V rotunde nefotíme, pretože chceme, aby sa tu návštevníci stíšili a našli predovšetkým svoju dušu.

Inak rotunda žije od jari do Silvestra liturgickým životom. Na prelome starého a nového roku tu máme polnočnú bohoslužbu so staroslovanskými spevmi a pri oltári v košíku je pre každého z nás pripravené Božie slovo, ktoré nás sprevádza celý nastávajúci rok a osvetľuje nám jednotlivé situácie nášho života.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/otec-milos-kolovratnik-pri-slaveni-liturgie-sa-dotykame-toho-co-je-nam-zatial-skryte/>